

NÅR OPPDRETTS- FISKEN RØMMER

Rømt oppdrettslaks fanges både i sjøfiskeriene og i sportsfisket i elvene. Laksen kan unnsnippe fra oppdrettsanleggene på alle livsstadier, mens havbeitefisken vanligvis settes ut på smoltstadiet.

*

Laks som settes ut eller rømmer fra en elv på smoltstadiet, vil vandre til havs som beitende laks. Den kommer tilbake til den samme elva når den blir kjønnsmoden. Denne tilbakevandringen skjer uavhengig av fiskens stamme-tilhørighet. Hvor presis hjemfinningen er, varierer med elvas størrelse og hvor i elva den rømte.

*

Laksesmolt som rømmer fra en sjømær, vil spre seg over et større område enn smolten som rømmer fra elver. Når fisk som rømmer fra en mær i sjøen blir kjønnsmoden, vil den vanligvis vandre mot det området den rømte fra, deretter vil den vandre opp i vassdrag i nærheten.

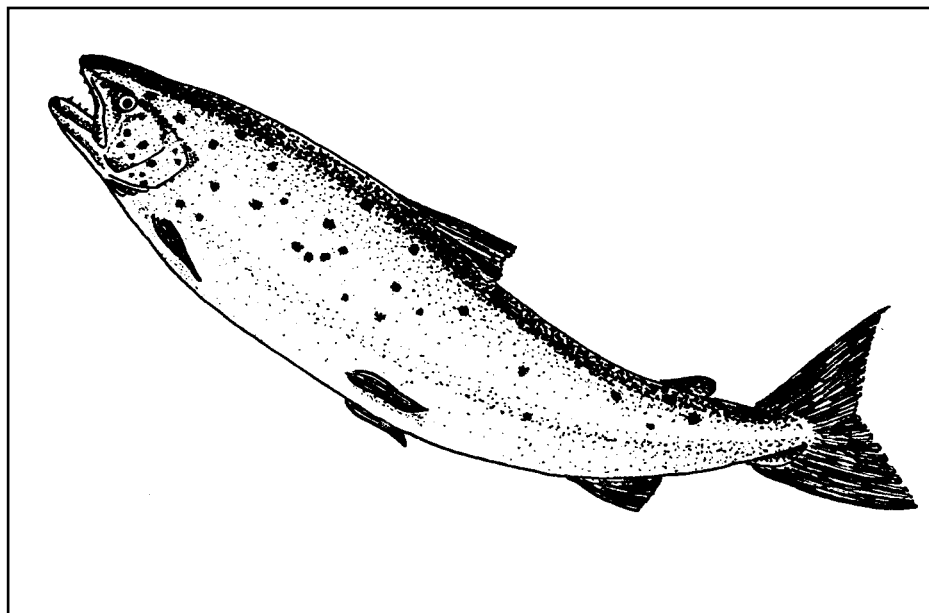
*

Når laks rømmer eller slippes som postsmolt eller voksen fisk om vinteren, vil den spre seg over et større område enn om den rømmer som smolt.

*

Innslaget av rømt oppdrettslaks i kommersielle laksefiskerier, sportsfiskefangster og stamfiskefangster har økt med økende produksjon av laks i mærer.

Oppdrettsfisk i sjøfiskeriene: Toppen nådd i 1990?



Tegning: Gunnel Østborg

Det er skjedd en betydelig økning i andelen av rømt oppdrettslaks i sjøfiskerier langs norskekysten. Det viser en rapport fra NINA om rømt oppdrettslaks i sjø- og elvefiskerier.

Forekomsten av rømt oppdrettsfisk langs kysten har vært studert i perioden 1986-90. Andelen av oppdrettsfisk i sjøfangster var høyere i kyststrøkene enn i fjordområdene. I 1990 var andelen i ytre kyststrøk 48 prosent, mens den bare var 15 prosent i fjordområdene. Dette er bare en liten økning sammenlignet med forekomsten av rømt oppdrettslaks i 1989 (45 og 13 prosent).

POSITIV SAMMENHENG

I ytre kyststrøk økte andelen av oppdrettslaks i fangstene med mengden av utsatt oppdrettsmolt i fylkets sjømærer ett år tidligere. Det var også en positiv sammenheng mellom tettheten av oppdrettsanlegg i

fylket og andelen av oppdrettsanlegg i ytre kyststrøk. I fjordområdene ble det ikke funnet slike samvariasjoner.

I YTRE KYSTSTRØK

Det var imidlertid ingen sammenheng mellom andelen oppdrettslaks og avstanden fra fangststedet til det nærmeste matfiskanlegget.

Det synes derfor som om rømt oppdrettslaks helst oppholder seg i ytre kyststrøk i sommerhalvåret, selv om fisken rømte fra anlegg inne i fjordene.

I gytebestanden i elvene om høsten ble det ikke funnet sammenheng mellom forekomsten av oppdrettslaks og avstanden til nærmeste matfiskanlegg eller gjennomsnittsavstanden til de nærmeste fem eller 10 matfiskanleggene.

Oppdrettslaksen som ble fanget i både sjø- og elvefisket, var hovedsakelig små- og mellomlaks. Oppdrettslaksen som ble fanget i elvene om høsten, var for det meste kjønnsmodne hanner.

Litt om laks

OPPDRETTSHANNENE blir trolig tidligere kjønnsmodne enn hunnene. Hunnene oppholder seg antakelig lenger i sjøen og blir utsatt for større dødelighet enn hannene før oppgangen i elvene.

*

OPPDRETTSLAKS var større enn villaks på flere av lokalitetene i sjø og elv.

*

ANDELEN av oppdrettslaks varierte betydelig mellom de enkelte elvene. I sommerfangstene var andelen av oppdrettslaks høyest i Etneelva med 26 prosent og lavest i Tana, Neiden og Orkla, der det ikke ble observert oppdrettslaks.

*

I ROGALAND var andelen av oppdrettslaks i ytre kyststrøk høy i forhold til oppdrettsaktiviteten i fylket. Det kan skyldes at mye laks rømte under flyttingen av anlegg under algeoppblomstringen i 1988.

*

Blant villaksen i syv av elvene var det en vekslende dominans av hanner og hunner, mens hannene alltid var i flertall blant oppdrettslaksen. Andelen av hanner blant oppdrettsfisken varierte fra 55 til 88 prosent. (Se figur nederst på siden).

Stoffet er hentet fra

NINA Forskningsrapport 013

Finn Økland, Roar A. Lund,
Lars P. Hansen:

«Rømt oppdrettslaks i sjøfiskerier, elvfiskerier og gytebestander.»

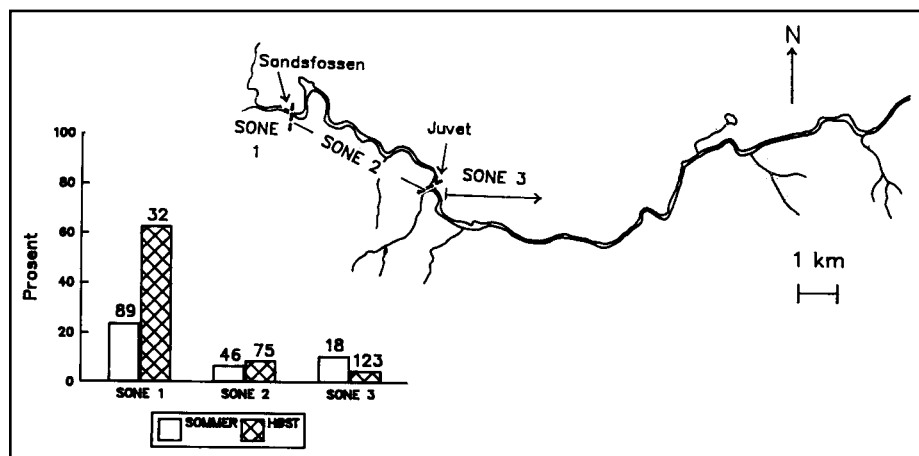
NINA Oppdragsmelding 000

Roar A. Lund, Finn Økland,
Lars P. Hansen:

«Rømt oppdrettslaks i sjøfiskerier i perioden 1986-90 og betydningen av oppdrettsnæringens omfang for forekomsten.»

Oppdrettslaksen i elvene:

Vandrer opp om høsten



Andelen av oppdrettslaks i sommer- og høstfangster i to geografiske soner i Namsen.

Det var gjennomgående lite oppdrettslaks i elvene om sommeren, nivået var omtrent det samme som i de nære fjordområdene.

Andelen økte signifikant i høstfangstene.

Sammen med det faktum at andelen av rømt oppdrettsfisk er lavere i fjordene enn i ytre kyststrøk om sommeren, viser dette at rømt oppdrettsfisk nøler med å vandre opp i elvene før kjønnsmodningen nærmer seg.

LAV MOTIVERING

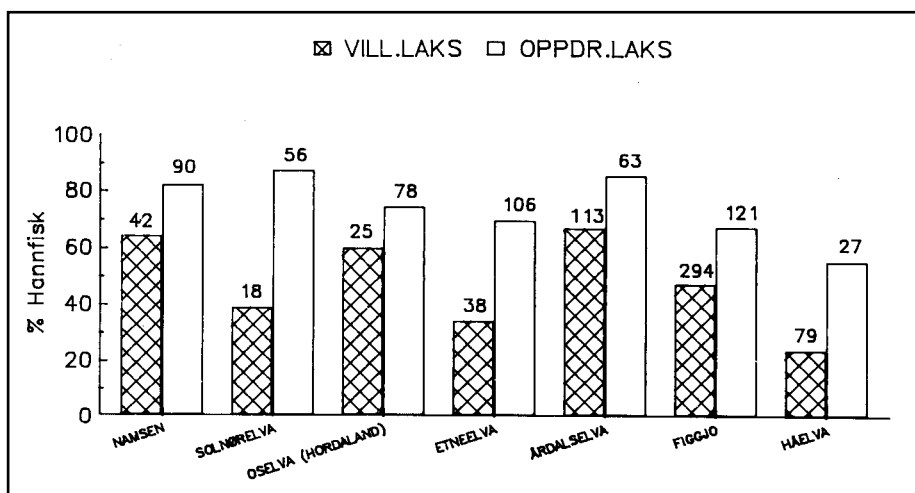
Det kan skyldes at fisken har lavere motivering til å vandre opp i vassdrag fordi den som ung aldri har lært noen elv å kjenne.

Dette støttes av observasjoner fra havbeitefisk i Imsa som vandrer opp i elva senere enn villaksen.

Defekte finner og dårlig fysisk kondisjon kan være medvirkende årsak til at andelen av oppdrettslaks oppe i vassdragene om høsten vanligvis er lavere enn like over flomålet. Oppdrettslaks kan vandre langt opp i elvene dersom den ikke møter større vandringshindre på veien mot strømmen. Fosser som forseres av villaks, kan imidlertid være en vandringsbarriere for oppdrettslaks, og særlig for dem med dårlige finner.

LANGT OPP I ELVENE

I elvene var det en økning fra 7 prosent i sportsfiskefangstene om sommeren til en andel på 38 prosent i gytebestandene om høsten. Dette viser at rømt oppdrettslaks vandrer seinere opp i elvene enn vill laks.



Andelen av hannfisk hos villaks og oppdrettslaks i høstfangster fra sju elver i 1989. Tallene over søylene viser antall laks som er undersøkt.

BESTILLING: NINA Forskningsrapport 013 kan bestilles fra NINA v/informasjonsjefen. Porto/eksp. kr.60,-.